

Az *avar korból* két négyszög alaprajzú, kb. 6–7 m² alapterületű épületet figyeltünk meg. Mindkettő ágasfás-szelemenés szerkezetű, a cölöplyukaik tanúsága szerint. Funkciójuk nem ismert, de talán az egykori szerepükre utalhat a K-i sarkukban talált kisméretű kemence. Ebből az időszakból más régészeti jelenség nem került elő.

PALUCH TIBOR

397. Szeged-Tápé, Malajdok II.

(Csongrád megye) Ő

A Szőreg-1. biztonsági gáztározóhoz tartozó SZGT-34 jelű kút építési területén (880 m²) 2008. február 6–11. között végeztünk megelőző feltárást. A kutatott területen és annak tágabb környékén a korábbi terepbejárások őskori telepre utaló leleteket eredményeztek. A kúthely D-i részén 55–65 cm, K-i és Ny-i részén 55–60 cm, míg az É-i részén 55–70 cm vastag réteget humuszoltunk le.

A kúthely Ny-i részén halad az ÉK-DNy-i irányú, 12 m széles, sötétszürke, agyagos betöltésű árok, amelyet az SZGT-30 kúthely területén már megfigyeltünk. A 95 cm mély, „U” metszetű árok ÉNy-i szélébe torkollik a 60–90 cm széles, 27–30 cm mély, „U” metszetű, sötétszürke agyagos betöltésű, É-D-i irányú árokszakasz. Betöltésük alapján a két árok egykorú. A lelőhelynek ezen a részén csekély megtelepedéssel kell számolnunk.

GULYÁS GYÖNGYI

398. Szeged-Tápé, 86. sz. kútkörzet

(Csongrád megye) B, LT, Sza, A, Á, Kk, Kú

A Szőreg-1. Biztonsági Gáztározóhoz tartozó SZGT-27 jelű kút gázvezetéke építési területén, a VII. megelőző feltárási szakaszon 2008. április 7–21. között 1787 m²-en végeztünk régészeti feltárást. A gázvezeték nyomvonalán és annak tágabb környékén a korábbi terepbejárások bronzkori és szarmata telepre utaló leleteket eredményeztek. A munkaterületen a nyomvonal 1. tömbjének ÉNy-i részén, illetve a 2. tömb ÉNy-i végén 30–40 cm vastag, a nyomvonal többi részén 100–150 cm vastag humuszt termeltünk le. A sárga és a szürkésárga agyagos altalajon 93 objektum folytja rajzolódott ki. Közülük 68 gödör, 39 árok és 15 cölöplyuk. A cölöplyukak közül három az SZGT-27 kúthely feltárása során már korábban előkerült, egy összesen 12 cölöpös építmény újabb cölöphelyei.

A *bronzkori* objektumok nagy részét kerek, ovális vagy szabálytalan alakú hulladék- és tárológödrök, kisebb részét árkok alkották. Az objektumok az 5 m széles nyomvonal egész területén egyaránt jelentkeztek. Az 1. tömb Ny-i részén tártuk fel a legnagyobb méretű, ovális alakú, kb. 140 cm mély gödröt, melynek bontása során, 30 cm mélyen, összefüggő paticsos betöltést figyeltünk meg. A gödör betöltéséből több ütőkő, nagy mennyiségű állatcsont, több zsáknyi kerámiatöredék (polírozott, behúzott peremű edény- háromszögletes átmetszetű fül-, illetve szalagfül-, ujjbenyomással-, rátett bordával,

bütyökfüllel díszített oldaltöredékek) és több, 2,5–4 cm átmérőjű, edénytöredékből kialakított, kerek alakú, körbecsiszolt korong került elő.

A 6 *vaskori*(?) objektum a 2. tömb ÉNy-i részén, egymás mellett került elő. Az ÉÉNy-DDK-i tájolású, lekerekített sarkú téglalap alakú, egyenesen szűkülő falú, 160–215 cm széles, 410–510 cm hosszú gödrök két Ny-K-i tengelyű sorban jelentkeztek. A 30–45 cm mély gödrök alján cölöplyukat és járósíntet sem figyeltünk meg. Betöltésükből állatcsont és kézzel formált (bronzkori kerámiától eltérő) edénytöredékek, az egyikből vaskés, egy másiktól négyzet átmetszetű vastárgy került elő.

A 6 kelta objektum közül 5 kerek alakú, egyenesen szűkülő vagy ívelten bővülő falú gödör. A gödrök és az árok a 2. tömb középső részén egymás közelében jelentkeztek. Betöltésükből kevés lelet (grafittal soványított oldal-, világosbarna, kifelé megvastagodó peremű edénytöredék), egy gödörből sötétkék üvegkarperec töredéke került elő.

A *szarmata* objektumok az 1. tömb egész felületén, egymástól kisebb-nagyobb távolságra, illetve a 2. tömb ÉNy-i végén jelentkeztek. A gödrök kerek vagy ovális alakúak, oldalfaluk ívelten szűkülő vagy méhkas alakú. Betöltésükből kézzel formált fedő- és fazék-, korongolt tál-, hombár-, amfora- és örlőkötő-töredékek kerültek felszínre.

Az egyetlen *Árpád-kori*, ovális alakú, sekély gödör a bronzkori objektumok között, a 2. tömbből É felé leágazó, 5 m széles és 38 m hosszú nyomvonal vége felé került elő.

Az SZGT-24 jelű kút építési területén (7305 m²) május 21. és július 2. között végeztünk megelőző feltárást. A kúthelyen és annak tágabb környékén, a szántott felszínen bronzkori, kelta, szarmata és Árpád-kori telepre utaló leleteket gyűjtöttünk össze. A 40–100 cm vastag humusz eltávolítása után a sárga agyagos, illetve a feltárási terület déli részén a szürkésbarna agyagos altalajon 393 objektum folytja rajzolódott ki. Az 533 stratigráfiai egység közül 401 gödör, 27 árok, 72 cölöplyuk, 26 ház-hely, 2 sír, 2 szabadtéri kemence.

A *bronzkori* objektumok a feltárási terület É-i, Ny-i és D-i részén, általában kisebb csoportokban helyezkedtek el. Az objektumok 90%-át kerek, ovális vagy szabálytalan alakú, egyenesen bővülő-, vagy szűkülő falú bánya-, illetve szemetesgödrök, kisebb részét árkok és cölöplyukak alkották. A kerek és szögletes alakú cölöplyukakból összefüggő cölöpsorokat nem figyeltünk meg. A gödrökből elsősorban jellegtelen, kerámiazúzával vagy homokkal soványított, nagyméretű fazekakhoz, illetve polírozott felületű, vékony falú edényekhez (füles bögre, füles edény, tál) tartozó töredékek kerültek elő. A fazéktöredékeken általános díszítés a vízszintes, széles fogófül, a felfelé vagy lefelé álló bütyök, az ujjbenyomással vagy ferde bevagdálással díszített, rátett borda. Több gödörből került felszínre csücskös peremű tál- és bögrétöredék, melyek a halomsíros kultúra jellemző edénytípusai. Néhány gödörben a Gáva-kul-

túra jellegzetes, turbántekercseléssel díszített peremű, illetve síkozott, belső oldalán kannelurával díszített peremű tál, és hasán ferde kannelurával díszített bögre töredékei feküdtek. A leletek között egy-egy ritkaság is előfordult: halsütőtál töredéke, gerezdelt, nagyméretű hálonehezék, kőbaltatöredék, csont nyílhegy, bronz ártöredékek. A feltárási terület D-i részén, több nagyméretű bányagödör közelében két, Ny-K-i tájolású, jobb oldalán fekvő, zsugorított helyzetben eltemetett gyermek sírja feküdt. Az egyik kerek alakú gödörben szarvasmarha vázat bontottunk ki.

A *kelta* gödrök a feltárási terület É-i szélén, egymás közelében feküdtek. Betöltésükből korongolt, barna színű, kihajló, duzzadt peremű táltöredékek, két szürkésbarna orsógomb és egy kézzel formált, hengeres testű fél szűrőedény is előkerült.

A *szarmata* objektumok a kúthely középső és Ny-i részén helyezkedtek el. A kerek, méhkas alakú vagy egyenesen bővülő falú gödrökből egyrészt kézzel formált fazekakhoz és fedőkhöz, másrészt korongolt, szürke, hombárokhoz, tálakhoz tartozó töredékek kerültek felszínre. Egy-két gödörben orsókarikát, agyagnehezéket, őrlő- és fenőkövet, vasfibulát, egy nagyobb méretű, közel 2 m mély gödörben pedig két teknőcpáncélt is találtunk.

Az *avar* objektumok a terület É-i szélén és a középső részén két csoportban, egy-egy szabadtéri kemence környékén jelentkeztek (a két kemence egymástól 35 m-re feküdt). Az egyik kemence szájnílása ÉNy-i, a másiké DK-i irányba nézett, ez utóbbi hamusgödörében függőlegesen álló őrlőkövet bontottunk ki. Mindkét kemencéhez szögletes alakú munkagödör tartozott, az egyik közepén tetőtartó oszlophellyel. A kemencék agyagból épített felmenő fala és sütőfelülete igen rossz állapotban maradt meg. A tapasztás alatt mindkét esetben kézzel formált edénytöredékekből (az egyiknél őrlőkötőredékek is) álló réteget figyeltünk meg. Az avar objektumok betöltéséből elsősorban kézzel formált, kerámiazúzával soványított sütőharang- és fazéktöredékek kerültek elő. Csupán egy gödörben találtunk korongolt, szürke, vékony falú, vízszintes és hullámos vonalkötegekkel díszített oldaltöredéket.

A *késő Árpád-kori* és a *középkori* objektumok száma is jelentős a lelőhelyen. A leletek tanúsága szerint a terület a 13. sz. második felétől egészen a 18. századig folyamatosan lakott volt. A késő Árpád-kori és a középkori objektumok zömét kerek, ovális vagy szabálytalan alakú, egyenesen szűkülő- vagy hengeres falú gödrök alkották. A hengeres falú, 120–190 cm mély gödröket általában a vízvezető árok széleibe ásták. A gödrök kisebb-nagyobb csoportokban helyezkedtek el, melyek között megtaláljuk a hulladék-, az élelemtároló-, a vízgyűjtő- és a bányagödöröket is. A feltárási terület K-i és D-i részén egy kéttágú, 100–150 cm széles, változó mélységű, derékszögben kanyarodó árok futott, melynek É-D-i szakasza 29 m, Ny-K-i szakasza 65 m hosszú volt. Az említett árokból további két csatorna ágazott le, melyek szabályos téglalap alakú területeket határoltak el egymástól. Az

objektumok betöltéséből korongolt, apró kavicsal vagy homokkal soványított, vörösre kiégetett fazék- és korsótöredékek kerültek elő. A cserépbográcsokhoz tartozó peremtöredékek száma igen alacsony. A töredékeken általános a bekarcolt csigavonal díszítés. Két gödörből fenékbélyeges fazéktöredék került elő. A használati eszközök között megtalálhatók az őrlő- és fenőkövek, a csontkorcsolyák, a hálonehezékek, a félgömbös fejű vasszögek, illetve a pontkörös díszítésű csontnyél. Az egyik gödörben D-É-i tájolásban eltemetett, félbevágott kutyavázat bontottunk ki.

A *késő középkori* és a *kora újkori* objektumok a feltárási terület középső részén, egy Ny-K-i irányú kiemelkedésen kerültek elő. A gödrök jellegzetes leletei voltak a szürke, vékony falú, vállán hullámvonalköteg díszes korsó- és belső mázas edénytöredékek.

A *kora újkori* objektumok közül az ÉNy-DK-i irányú, téglalap alakú, 200–240 cm széles, 400–450 cm hosszú, egyenesen szűkülő falú, 20–40 cm mély gödröket emeljük ki, melyek közül 26 került elő. A házhelyként meghatározott gödrök két sorban helyezkedtek el, egymástól 100–140 cm-re. Az egyik házban 35 ólom és egy agyag hálonehezéket találtunk, mely alapján feltételezzük, hogy vagy halász- vagy kubikuskunyhóként használhatták őket.

Az SZGT-24 és az SZGT-27 jelű kutak, illetve az SZGT-27 kúthoz tartozó gázvezeték területén feltárt objektumok egy lelőhelyhez tartoznak. A lelőhely D-i irányban a Tápéi-főcsatornáig folytatódik.

GULYÁS GYÖNGYI

399. Szeged-Tápé, Sulymos-hát (Csongrád megye) Ó

A lelőhely a Tisza K-i oldalán található, a Hódtó-Nagyfai összekötő-csatornába torkolló keskeny, É-D-i, majd K-Ny-i irányú csatorna K-i partján. Az előzetes terepbejárás a területen gyér szarmata településnyomokat lokalizált. A feltárandó nyomvonal, az SZGT-30 és SZGT-34 kutakhoz vezető kútbekötő vezeték, a IX. nyomvonzszakasz közel K-Ny-i irányban vágta a lelőhelyet, egy kis É-i leágazással megtörve.

A feltáró munkálatokat 2008. május 29. és június 3. között végeztük. A nyomvonal teljes szélességében kezdtünk, és hamarosan előbukkant az SZGT-30 lelőhelyen már észlelt erődítési árok foltja. A nyomvonal Ny-i harmadában egy közelmúltban felhagyott tanya nyomait észleltük. A feltárandó terület K-i harmadát egy vízvezető árok vágta, majd egy téglalap alakú újkori beásás nyoma bontakozott ki. A szelvény K-i végében számos jelenkori csővezeték nyomát észleltük. A humuszolás során végig jellemző volt az igen erős, kötött talajszerkezet és a relatíve vastag, gyakran 2 m mélységet közelítő humuszréteg.

Munkatársak: Bene Zsuzsanna, Bizinger Krisztián technikusok.

Sz. WILHELM GÁBOR